

ภาวะผู้นำเชิงวิชาการในศตวรรษที่ 21
ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พระครูปริยัติกิจวรวัฒน์ (สุนทรโร)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

Received January 15, 2022, Revised February 13, 2022, Accepted March 7, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพภาวะผู้นำเชิงวิชาการในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมดิจิทัล ให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นผู้นำทางวิชาการในการกำกับดูแล การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ การเสนอแนวคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับการใช้ห้องเรียน การนำรูปแบบเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีเลิศ การให้โอกาสแก่บุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการตั้งใจใฝ่เรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงวิชาการ, ศตวรรษที่ 21,
ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

มจร

ACADEMIC LEADERSHIP IN THE 21ST CENTURY OF PHRAPARIYATTI
DHAMMA SCHOOL
ADMINISTRATORS IN GENERAL EDUCATION SECTION UNDER THE OFFICE
OF NATIONAL BUDDHISM

PRAKHURU PARIYATTIKITGAWORAWAT (SUNTHAROO)

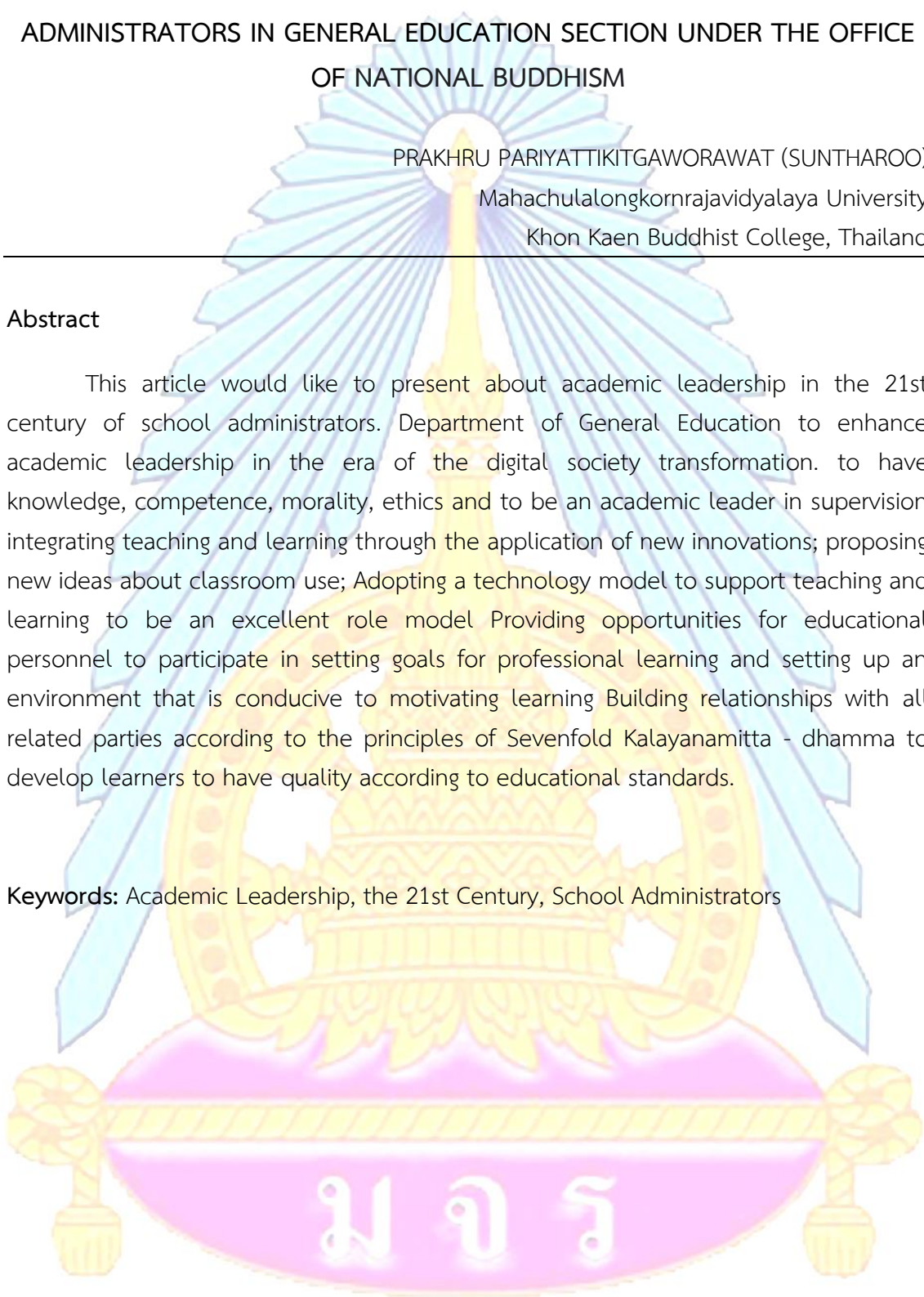
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Khon Kaen Buddhist College, Thailand

Abstract

This article would like to present about academic leadership in the 21st century of school administrators. Department of General Education to enhance academic leadership in the era of the digital society transformation. to have knowledge, competence, morality, ethics and to be an academic leader in supervision integrating teaching and learning through the application of new innovations; proposing new ideas about classroom use; Adopting a technology model to support teaching and learning to be an excellent role model Providing opportunities for educational personnel to participate in setting goals for professional learning and setting up an environment that is conducive to motivating learning Building relationships with all related parties according to the principles of Sevenfold Kalayanamitta - dhamma to develop learners to have quality according to educational standards.

Keywords: Academic Leadership, the 21st Century, School Administrators

บทนำ

ด้วยเหตุที่สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีลักษณะแตกต่างจากองค์กรอื่น ๆ โดยทั่วไป ที่มีเป้าหมายในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการอย่างโดดเด่น ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 หรือ Mega Trends ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ในอนาคตจะมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เช่น การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านระบบ Group line, Google Meet เน้นการสร้างบรรยากาศส่งเสริมความคิดให้ผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลัก

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงควรพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการบริหารจัดการด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนผ่านเครื่องมือที่มีเนื้อหาและเทคโนโลยีด้วยระบบดิจิทัล การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบ มัลติมีเดีย เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น การสอนเพิ่มเติม การวัดผลที่สอดคล้องกับบริบทที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาวิชาชีพอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อครูและผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง การไม่ปรับตัวให้ทันยุคทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลง ย่อมจะส่งผลเชิงลบต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างมีอรรถประโยชน์ได้

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิชาการ

แนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการ ไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานฝ่ายต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา และเป็นผู้มี อิทธิพลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาทุกคน โดยเฉพาะการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญอันดับแรก ๆ ของสถานศึกษา ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับงานหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เหล่านี้ เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา

ครรชิต ชัยกิจ, ละเอียต จงกลณี, และจุฬาพรณ ภรณ์ธนะแพทย์ (2563) กล่าวว่า การบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญ เพราะผู้นำนั้นถือได้ว่าเป็นหลักชัยของหน่วยงาน ผู้ที่จะเป็นหัวหน้าขององค์กรและบุคคลภายในองค์กรได้ จะต้องมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง และริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้เกิดขึ้น และสามารถเผชิญหน้ากับความจริงของโลกยุคสมัยใหม่ที่มักจะทำให้เกิดเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จากปัจจัยสิ่งแวดล้อมทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร อีกทั้ง ในยุคปฏิรูปการศึกษาผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการหลักสูตรซึ่งถือเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผู้นำในการสร้างพลังเครือข่ายความร่วมมือเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ และเป็นผู้สร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา

แมคคิแวน (McEwan,1998) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการคือ การสร้างบรรยากาศซึ่งผู้บริหารโรงเรียน คณะครูนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการโรงเรียนซึ่งสามารถทำงานร่วมกันในอันจะทำให้งานด้านการศึกษาประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า แนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องแสดงออกถึงความสามารถในการเป็นผู้นำในการบริหารงานทางวิชาการมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและยังเป็นความสามารถในการนำครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนรวมทั้งการสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ความหมายของภาวะผู้นำเชิงวิชาการ

อัจฉรา นิยมภา (2561) กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการเรียนรู้ การจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครู และการส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยการโน้มน้าวใจหรือชี้แนะให้บุคลากรในสถานศึกษา เข้าใจ ตระหนัก รวมพลัง และสานสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนอันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา

Davis and Thomas (1989) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการกระทำอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาสภาพการทำงานของครู และสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้เป็นที่น่าพอใจและมีประสิทธิภาพ

DeBevoise (1989) ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของผู้บริหารใน การส่งเสริมความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ของนักเรียน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการชี้แนะ ส่งเสริม สนับสนุน โน้มน้าวใจหรือการร่วมมือกับคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนางานวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งผลให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ สถานศึกษา ครู ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษา

บทบาทและความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานภายในสถานศึกษาและเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษาทุกคน โดยเฉพาะการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการ ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้

อัจฉรา นิยมภา (2561) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ ดังนี้ การปฏิบัติงานตามภาระความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นผู้นำทางวิชาการโดยมุ่งหมายให้เกิดคุณภาพกับผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย

1) การบริหารจัดการโรงเรียน (School Management) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการวางแผนยุทธศาสตร์ วางแผนปฏิบัติการ จัดโครงสร้างองค์กรที่สนับสนุนการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ บริหารการเปลี่ยนแปลง ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้และสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมตัดสินใจของฝ่ายต่าง ๆ

2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน (Curriculum & Instruction Management) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเน้นความสามารถและคุณภาพในการสอนของครู มีความสามารถในการนิเทศการสอนของครู ประเมินผลการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ออกแบบสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประสานงานหลักสูตรติดตามกำกับดูแลการใช้หลักสูตร กระตุ้นให้กำลังใจครูและนักเรียนในการเรียนการสอน สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และบริหารเวลา พิจารณาเวลาการเรียนการสอนโดยทำตัวให้เห็นพบเห็นอยู่เป็นนิจในโรงเรียน และชุมชน

3) การบริหารตนเองทีมงานและชุมชน (Community Team & Personal Management) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างทางคุณธรรม จริยธรรม ยอมรับความแตกต่างทางความคิดและการกระทำของผู้อื่น คิดนอกกรอบ พัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ให้มีความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงานและชุมชน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรโดยเฉพาะงานด้านวิชาการ ส่งผลถึงคุณภาพการสอนของครูซึ่งจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีของผู้เรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการในการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินงานตามภารกิจที่กำหนดไว้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

ผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการ

ผู้บริหารในสถานศึกษาอาจจะเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ซึ่งในการบริหารงานของผู้บริหารเหล่านี้จะต้องแสดงออกถึงภาวะผู้นำในด้านต่างๆ ของตนเองเพื่อให้งานสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ มีนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นไว้ ดังนี้

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการมีดังนี้ 1) มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง 2) ความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ 4) มีศักยภาพในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ 5) แสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้ตลอด

Campbell and Others (1997) ได้กล่าวถึงบทบาทของหัวหน้าสถานศึกษา ในฐานะผู้นำไว้ 4 ประการ คือ 1) ต้องเป็นผู้จัดรูปงาน 2) เป็นผู้สื่อความหมาย 3) เป็นผู้นำทางการศึกษา และ 4) เป็นบังคับบัญชา

Knezevich (1984) ได้กำหนดบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ 17 ประการ ดังนี้ 1) เป็นผู้กำหนดทิศทาง 2) เป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ 3) เป็นนักวางแผน 4) เป็นผู้ตัดสินใจ 5) เป็นนักจัดองค์การ 6) เป็นผู้จัดให้มีการเปลี่ยนแปลง 7) เป็นผู้ประสานงาน 8) เป็นผู้สื่อสาร 9) เป็นผู้แก้ความขัดแย้ง 10) เป็นผู้แก้ปัญหา 11) เป็นผู้จัดระบบงาน 12) เป็นผู้บริหารการเรียนการสอน 13) เป็นผู้บริหารงานบุคคล 14) เป็นผู้บริหารทรัพยากร 15) เป็นผู้ประเมินผล 16) เป็นประธานในที่ประชุม และ 17) เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการ ต้องมีลักษณะอันเป็นความดีงามของผู้นำซึ่งบุคคลที่เป็นผู้นำควรที่จะต้องมีอยู่ในตนเอง เพื่อที่จะสามารถนำพาองค์กรก้าวไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำทางวิชาการนั้นจะต้องมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ แต่ไม่ใช่หมายถึงแต่ผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น แต่รวมถึงคณะครูทุกคนที่สามารถแสดงความเป็นผู้นำทางวิชาการออกมาได้

ภาวะผู้นำเชิงวิชาการในศตวรรษที่ 21

ภาวะผู้นำเชิงวิชาการในศตวรรษที่ 21 ได้มีนักวิชาการได้เสนอลักษณะไว้ ดังนี้

วิเชียร ทองคลี, กานต์ เนตรกลาง, กิตติพงษ์ ลือนาม (2562) ได้สรุปผลการวิจัยเรื่อง. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา มีคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ ที่ทันสมัย 2) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการทำงานและ 5) การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้

วิฑูรย์ ผลทอง (2652) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะสังคมและทักษะชีวิต การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดการ บูรณาการ การนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

สมหมาย อำดอนกลอย (2556) กล่าวว่า ภาวะผู้นำของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก(Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี จึงเป็นภาระที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา คือจะต้องมีความสามารถที่จะชี้แนะ สั่งการหรือบริหารงานรวมถึงมีอิทธิพลต่อกรรมผู้ร่วมงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ของผู้ร่วมงานเพื่อบรรลุจุดหมายที่กำหนดร่วมกัน

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

องค์ประกอบหรือคุณสมบัติภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตฺโต), (2546) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ สรุปว่า ภาวะผู้นำก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญาความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงามและกล่าวถึงลักษณะผู้นำไว้ว่า คือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง

Ubben and Hughes (2001) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ 7 ด้าน ดังนี้ 1) การทำงานตามเวลาที่กำหนด 2) การจัดบรรยากาศที่ดีในสถานศึกษา 3) การมุ่งเน้นวิชาการ 4) มีความคาดหวังต่อคณะครู และผลการปฏิบัติงานของครู 5) การทำงานด้านหลักสูตร 6) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และ 7) การประเมินและการตรวจสอบความก้าวหน้านักเรียน

Davis and Thomas (1989) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ไว้ 8 ประการคือ 1) การกระตุ้นให้ครูตระหนัก และเห็นด้วยในการพัฒนาสถานศึกษาและคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น 2) การมีบทบาทสำคัญในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงงานด้านวิชาการ 3) การสร้างแรงจูงใจให้ครูและใช้กระบวนการให้รางวัลที่สนับสนุนงานวิชาการ 4) การติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ 5) การใช้ทรัพยากรบุคคลและวัสดุอย่างสร้างสรรค์ 6) การสร้างสภาพแวดล้อมสถานศึกษาให้ปลอดภัยและเป็นระเบียบ 7) การติดตามดูแลการปฏิบัติงานของครู และ 8) การสังเกตการสอนของครูและให้ข้อมูลย้อนกลับ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบหรือคุณสมบัติภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกของสถานศึกษา ต้องคอยกระตุ้นให้ครูตระหนักและเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนใจผู้เรียน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในการพัฒนางานด้านวิชาการให้มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในศตวรรษที่ 21

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ตั้งแต่ 20 กรกฎาคม 2514 ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 ได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 เพื่อให้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้วยดีจากภาครัฐ และสามารถ บริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์และของชาติ ได้เป็นอย่างดี ได้แบ่งโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ ดังนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557) 1) สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม 2) คณะกรรมการบริหารงานหลักสูตรและวิชาการ 3)

คณะกรรมการโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4) ผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม 5) ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมและ 6) รองผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม และมีการแบ่งงานออกเป็น 4 กลุ่มงาน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานบุคคล ‘งานแต่ละด้านล้วนมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้งสิ้น

ด้วยสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้บริหารต้องมีการปรับบทบาทการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนามนุษย์โดยเฉพาะผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถในการคิด มีทักษะ และคุณลักษณะที่เพียงพอต่อการดำรงชีพในสังคม สำหรับรูปแบบการเปลี่ยนแปลงบทบาทผู้บริหารในฐานะผู้นำเชิงวิชาการ ปรากฏในตารางที่ 1.

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมกับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

การเรียนการสอนแบบเดิม	การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21
1. ครูเป็นศูนย์กลาง	1.ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2.การสอนโดยตรง	2. เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. เน้นความรู้	3. เน้นทักษะ
4. เน้นเนื้อหาสาระ	4. เน้นกระบวนการ
5. เน้นทักษะพื้นฐาน	5. เน้นทักษะการประยุกต์
6. เน้นทฤษฎี	6. เน้นการฝึกปฏิบัติ
7. เน้นความจริงและศาสตร์	7. เน้นคำถามและปัญหา
8. เน้นหลักสูตร	8. เน้นโครงงาน
9. มีการกำหนดระยะเวลา	9. เรียนได้ตามสะดวก
10. หลักสูตรเดียวสำหรับทุกคน	10. เน้นรายบุคคล
11. เน้นการแข่งขัน	11. เน้นความร่วมมือ
12. เป็นการเรียนในห้องเรียน	12. เป็นการเรียนรู้ในชุมชน
13. เป็นการใช้ตำรา	13. เป็นการใช้ WEB
14. เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์	14. เน้นการประเมินพัฒนาการ
15. เรียนรู้เพื่อการศึกษาเล่าเรียน	15. เรียนรู้เพื่อชีวิต

ที่มา : Trilling, Bernie, and Charles Fadel. (2009), 38.

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าแนวคิดและแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนสำหรับศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนไปจากเดิมแทบทุกมิติ การเตรียมครูและสถานศึกษาให้พร้อมที่จะจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 นั้นจึงเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงนับว่าเป็นปัจจัยหลักที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้มีมาตรฐานคุณภาพ ในบทความฉบับนี้จะนำเสนอภาวะผู้นำเชิงวิชาการในทศวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารวิชาการของผู้บริหาร

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามกรอบแนวคิดของ DoDEA 21 (2014) อ้างใน วิสวะ ผล กอง (2562) ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดด้านสมรรถนะและความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลในศตวรรษที่ 21 โดยมีบทบาท 4 ด้านหลัก ดังนี้

1) ให้มีการกำกับดูแลด้านการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์นวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้และการประเมินผล เช่น ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ต้องมีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมวางแผน กำหนดเป้าหมายด้านวิชาการ กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล ร่วมกันรับผิดชอบด้านวิชาการ อย่างชัดเจน และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งการให้คำแนะนำ แนวคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับการใช้ห้องเรียนที่มีประสิทธิผล การสนับสนุนให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับปัจจัยภายใน และภายนอกโรงเรียน ชี้แจงเป้าหมายการดำเนินงานด้านวิชาการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้าน วิชาการจากทุกฝ่าย ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม การเคารพกฎกติกา รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรม

2) มีการนำรูปแบบทางดิจิทัลมาสนับสนุนการเรียนการสอนของครูเพื่อการเรียนรู้ของ ผู้เรียน เช่น ผู้บริหารร่วมกับบุคลากรทางการศึกษาสร้างหลักสูตรสถานศึกษารูปแบบทางดิจิทัล ครู จะต้องทำหน้าที่ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ระบบดิจิทัล ให้ครู นำไปจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครู นักเรียนใช้เครื่องมือทาง ดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและใช้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประเมินความพร้อมของโรงเรียนที่จะนำ ทักษะทางดิจิทัลมาใช้ ให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล เน้นระบบการสื่อสารด้านวิชาการถึงกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการรับฟังความคิดเห็น จากผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านระบบมัลติมีเดีย

3) ให้โอกาสแก่ครูได้พิจารณาไตร่ตรองกำหนดจุดมุ่งหมายและการร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการ เรียนรู้อย่างมีอาชีพในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงแล้วสามารถนำมาเป็นโอกาส เช่น การวิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนา และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ให้ครูกำหนด ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลและให้นำผลการวิจัย มาใช้ประโยชน์ นำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งเปิดโอกาสให้ ครูได้เรียนรู้อย่างมีอาชีพได้อย่างแท้จริง สนับสนุนความก้าวหน้าในวิชาชีพ มีระบบการนิเทศติดตาม และประเมินผลการศึกษา การสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนของครู การแนะนำการประกัน คุณภาพการศึกษา จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนระหว่างครูกับผู้บริหาร มีการให้ข้อมูลผลการนิเทศ ย้อนกลับไปสู่ครูอย่างเป็นระบบ มีการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ รวมทั้งดำเนินการ เทียบโอนผลการเรียนให้ผู้เรียน จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร

4) ต้องจัดสภาพแวดล้อมบนพื้นฐานยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริม ปฏิสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อชุมชน เช่น การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับ สถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา มีระบบการติดตามความก้าวหน้าด้านการ เรียนอย่างสม่ำเสมอ สรุปผลสัมฤทธิ์มาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการ ค้นคว้าหาความรู้ที่หลากหลาย สร้างระบบการสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อให้ทุกฝ่ายรับรู้ข้อมูลและเข้าใจ ตรงกัน สร้างสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการสอนและการเรียนรู้ด้านทักษะในศตวรรษที่

21 ให้มีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือ ยึดหยุ่นภายในโรงเรียนและชุมชน บทบาทในฐานะผู้นำทางจริยธรรม กำหนดผู้รับผิดชอบในการประสานงานด้านวิชาการไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ควรเพิ่มโอกาสการเรียนรู้แบบสหวิทยาการให้มากขึ้นและมีการออกแบบทางสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มโอกาสการพัฒนาทักษะการคิด ทักษะชีวิตและทักษะทางอาชีพและเตรียมผู้เรียนสำหรับการทำงานในอนาคต

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การกำกับดูแลด้านการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์นวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้และการประเมินผล การนำรูปแบบทางดิจิทัลมาสนับสนุนการเรียนการสอนของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การให้โอกาสแก่ครูได้พิจารณาไตร่ตรองกำหนดจุดมุ่งหมายและการร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีอาชีพ และการจัดสภาพแวดล้อมบนพื้นฐานยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อชุมชน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

บทสรุป

ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนเป็นพฤติกรรมและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการโน้มน้าว จูงใจ หรือชี้แนะให้บุคลากรในสถานศึกษาให้มีความตระหนักและความพยายามมุ่งสู่จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยกระบวนการ 1) การกำกับดูแล การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์นวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ 2) การนำรูปแบบทางดิจิทัลมาสนับสนุนการเรียนการสอนของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) การให้โอกาสแก่ครูได้พิจารณาไตร่ตรองกำหนดจุดมุ่งหมายและการร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีอาชีพ และ 4) การจัดสภาพแวดล้อมและการประเมินผลบนพื้นฐานยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อชุมชน และการปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ให้สมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- ครรชิต ชัยกิจ, ละเอียต จงกลนี และจุฬาพรรณ วรรณธนะแพทย์, (2563). “ภาวะผู้นำทางวิชาการและพุทธวิธีในการจัดการศึกษา”. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10 (2) : 165-175
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (2553). การบริหารงานวิชาการ, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต), (2546). ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก, (เมษายน 2562): 11-12.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (2557). คู่มือปฏิบัติงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อัจฉรา นิยามาภา, (2561), ภาวะผู้นำทางวิชาการ ศักยภาพผู้บริหารยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: วิสต้าอินเตอร์ปรีน.
- Elaine K. McEwan, (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership* California: Macmillan..
- Gary A. Davis and Margaret A. Thomas, (1989). *Effective Schools and Effective Teachers*. Boston London: Allyn & Bacon.
- Devid Greenfield, (1989). *Effective School and Effective Teachers*. Boston: Allyn and Bacon.
- Ronald F. Cambell and others. (1997). *Introduction to Educational Administration* 5^{ed}. Boston Allyn and Bacon.

มจร